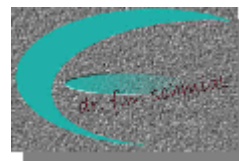

Reacties:

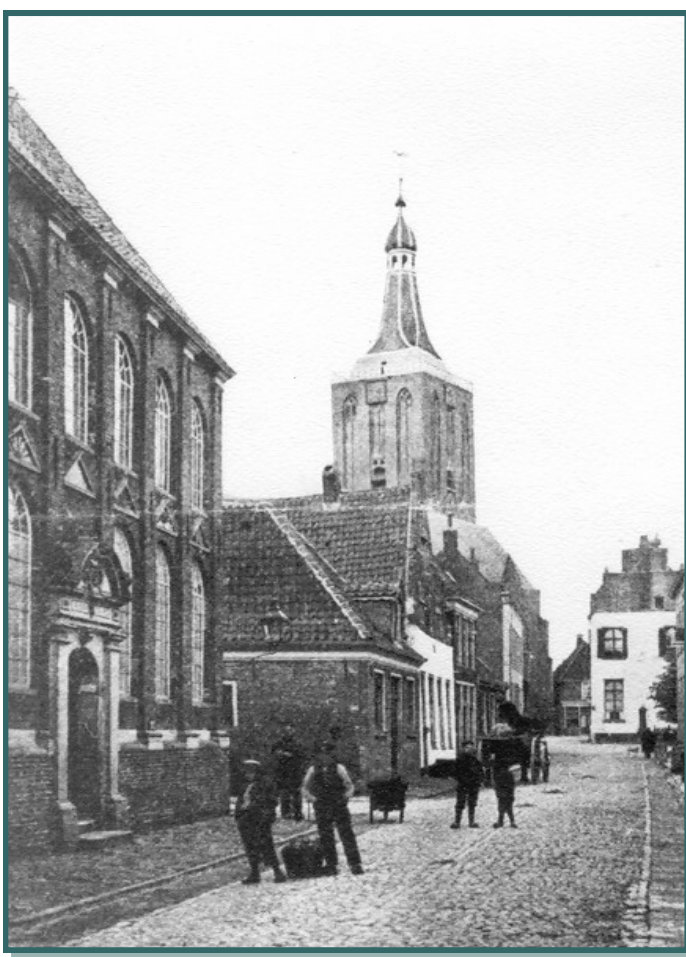
f.schmidt@wxs.nl

Jaargang 3, nr. 3

Histo-visie

Onderwijs in de negentiende eeuw II

Voormalig schoolgebouw in de Nieuwstraat

Het vorige nummer was in het geheel gewijd aan het onderwijs in de 19e eeuw.

Dit is het vervolg.

Het is een geactualiseerde versie van een artikel dat al eerder in *Hasselt Historiaal* is verschenen

Al met al werd door de gemeente voornamelijk uit eigen zak nogal wat aan onderwijs uitgegeven. In 1893 werd alleen al voor de instandhouding van beide openbare scholen meer dan 6.700 gulden besteed. Naast een beperkte rijksbijdrage kreeg men

dan nog wel van Zwollekerspel - voor verstrekt onderwijs aan inwoners uit deze gemeente - bijna 800 gulden terug, maar op de gemeentelijke begroting maakte het elk jaar weer een aanzienlijke kostenpost uit. Uit financieel oogpunt was het dan ook moedig, dat een aantal ouders in 1892 besloot om voor eigen rekening een school op godsdienstige grondslag te gaan stichten. De openbare school was hen te algemeen en mede door de doleantie zocht men naar een eigen identiteit en later naar het behouden ervan. Een bescheiden rijkssubsidie van 250 gulden was lang niet genoeg om de school draaiende te houden. De ouders moesten dan ook zelf zich grote financiële inspanningen getroosten. Het schoolgebouw - de aan de Hoogstraat gelegen voormalige meisjesschool - was dan ook niet optimaal. Er waren te weinig lokalen voor deze ongeveer 120 leerlingen tellende onderwijsvoorziening. Maar ondanks de voortdurende geldzorgen werd toch in 1896 besloten om J. Broek als hoofd van de school aan te stellen. Uiteindelijk kwam aan de te krappe behuizing een eind

toen in 1901 de voormalige tweede openbare school in de Nieuwstraat voor 120 gulden per jaar gehuurd kon worden. Het verdwijnen van laatst genoemde school had alles te maken met de opkomst van het bijzonder onderwijs. Door de terugloop van het aantal leerlingen (van gemiddeld 399 in de periode 1851-1890 tot 292 in de jaren 1891-1900) werd zelfs in 1897 door de gemeenteraad besloten om school B. op te heffen. Een zware slag voor het openbaar onderwijs. En daar bleef het niet bij. Op 12 december 1900 brandde de eerste school aan de Hoogstraat compleet af. De schade was aanzienlijk en de verzekeringspenningen waren dan ook lang niet afdoende om de kosten van de nieuwbouw te dekken. Die kwamen namelijk neer op meer dan 12.000 gulden. Herbouw was waarschijnlijk wel goedkoper geweest, maar door de nieuwe school aan het Justitiebastion te situeren hoopte men gelijktijdig het ruimtegebrek op te lossen. Een tweede aderlating moest het openbaar onderwijs in 1910 ondergaan. In dat jaar startte de her-

vormde school met vier leerkrachten voor meer dan 150 leerlingen. De eerst genoemde instelling viel daarentegen tot iets meer dan 110 leerlingen terug. Twee jaar later kon door het gering aantal leerlingen ook het mulo onderwijs niet meer aan deze school verbonden blijven. De neergang hier ging gepaard met opgang elders. In 1923 kreeg het christelijk lager onderwijs de beschikking over de voormalige bewaarschool. Na een verbouwing kon in datzelfde jaar de school nog betrokken worden.

Op deze plaats dient tevens enige aandacht te worden geschonken aan de avond-tekenschool. Aan deze in 1878 opgerichte instelling gaf de gemeente-architect in het gemeentehuis aan ongeveer 30 ambachtslieden bouwkundig tekenonderwijs. In 1911 toen zij onder de hoede van de Volksbond viel, werd er in de maanden oktober tot en met maart aan 27 leerlingen door 3 leraren lessen gegeven. De leerlingen kwamen niet uitsluitend uit Hasselt. Ook vanuit Zwartsluis genoot de school grote belangstelling.

Hiermee is nog niet een totaal overzicht van de onderwijsvoorzieningen gegeven. Niet gesproken is namelijk over de armen-school, de avondschool waar Frans werd gegeven, de herhalingschool, die in de wintermaanden vier avonden in de week van zes tot acht uur 's avonds herhalingsonderwijs bood, de muziekschool (voornamelijk zang) en een school voor nuttig handwerken. Al met al ontstaat de indruk, dat tegen het eind van de

eeuw het onderwijskundige peil, maar ook het cultureel peil moet zijn toegevoegd. Als bewijs daarvan mag het toenemend aantal culturele instellingen en verenigingen gelden. Zo werd in 1866 een volksbibliotheek gesticht. Zes jaar later mocht deze in het gemeentehuis zettende instelling zich verheugen over het feit, dat in dat jaar 1815 uitleningen hadden plaatsgevonden. Twintig jaar na oprichting had de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen zich erover ontfermd. Andere culturele instellingen, die in Hasselt activiteiten ontplooiden, waren in 1886 de rederijderskamer "Oefening kweekt kunst", het zanggezelschap "Crescendo", een leesgezelschap en de muziekvereniging "De Harmonie".

In 1896 was "Hasselts fanfare" ontstaan. Twee jaar later vervulde dit muziekkorps een grote rol bij de kroningsfeesten. Een comité bestaande uit plaatselijke notabelen en onder voorzitterschap van burgemeester Van Nahuys had een uitgebreid pro-

gramma voor die dag opgesteld. De straten werden versierd. 's Morgens was er een optocht waarin de lokale industrieën zich manifesteerden; 's middags kinderspelen en volksspelen en 's avonds muziek op de markt en het geheel werd met een vuurwerk afgesloten. Bij deze gelegenheid werd ook de Wilhelminaboom geplant.

Ook op lichamenlijk gebied had men iets te bieden. Het hiervoor al genoemde Nut van 't Algemeen verzorgde ook gymnastieklessen. Zo'n 17 personen maakten van deze gelegenheid gebruik. Een tanende belangstelling, maar ook een enigszins in versukkeling geraakt "Nut" leidde tot opheffing ervan in 1890. Het duurde daarna nog zo'n twintig jaar voordat op initiatief van de Volksbond en gesteund door de hoofden der scholen opnieuw een commissie voor lichamenlijke opvoeding opgericht werd.

Rechts de voormalige christelijke school

Onderwijs in de negentiende eeuw II

Meer over de historie van Hasselt weten of zien

www.schmidtplanet.info